

anden nok saa delikat Ret. — „Gammelt Øl“ med Pind i var en yndet Drik, naar Øllet ikke var bleven haardt (surt).

Gjevninge By.

Langvadspladsen er nu Byens største Gadejord, men var i min Barndom næsten dobbelt saa stor. Den bortlejes hvert Aar af Bylavet til Græsslet, men paa den Betingelse, at den ligegodt er til offentlig og fri Afbenyttelse ligesom de andre Gadepladser. Her ophænger og ordner Fiskerne deres Garn, og her bleger Kvinderne deres Linned. Børn, som bader sig i Aaen, af- og paaklæder sig her. Endnu mens denne Plads var større, var den nordlige Del ovenpaa sit faste, paafyldte Underlag bedækket med et lille Lag tyndt sort Mudder, hvori enkelte Dyndplanter, som Tiggerranunkel, voksede, og Pladsen blev her kaldet Dyndet. Her indsmurte vi Drengene som nøgne vore Kroppe med det sorte Dynd og blev da til Morianer, hvorefter vi i fuld Fart satte ud i den klarvandede Aa Nord for Rakkerstenen og blev da med et til Hvide.

Rakkerstenen er en stor pyramidalsk Kampesten, der ligger i Langvadsaaen. Aaen N. og S. for denne Sten har smuk Sandbund og benyttes alm. som Vandingssted for Kreaturer af den nordlige Del af Byen. Hvorfra Navnet skriver sig, kan ikke oplyses — sagtens har vel her Rakkeren siddet og vasket sig efter endt Gerning, da vel ingen har villet laane ham Kar til det; han var jo uærlig.

Først omkring ved 1800, hedder det, blev dette uheldige Forhold forandret, idet det blev paabudt og fra Prædikestolen forkyndt, at Folk selv skulde afhude deres døde Heste, og at enhver i Gaarden skulde gøre i det mindste ét Snit i den. Derved kunde den ene ikke med Grund udskælde den anden for Rakker eller Raktermær, og den gamle Skik blev derved hævet. Da Rakkeren holdtes for uærlig, var der ingen, som vilde omgaas ham; han fik ikke Lov at drikke Glas med andre, og naar han gik til Alters, skænkede Præsten for ham i det omvendte Bæ-

gers Fods Hulhed. Da nu alle betragtede ham som Udsbud af Menneskeslægten, troede han selv, han var det. En Rakker blev Gmd. i Veddinge i Ods Herred, hvor man da kaldte hans Gaard for Natmandsgaarden; men de andre Bønder vilde ikke vedkende sig ham som en af deres. Han beklagede sig derover for Baronon paa Adlersborg. Denne fandt paa Raad, lod Bønderne sammenkalde og svang en Fane over den tilstedeværende Rakkerfamilie, som han da erklærede for ærlig. — Det hjalp.

Bleghuset med Vænge, som ligger nordøstligt i Byen ved Aaen, skal oprindeligt være bygget af Bymændene til Byens Smed og Huggør og antegnes i den gl. Kirkebog som: „Byens Grund, hvor Smedien staar“. Ved Nedrivningen af det gamle Hus, der laa omtrent midt paa Vænget med Enderne i Øst og Vest med en dejlig skyggefuld Frugthave, kom Smedegulvet til Syne, ligesom man ogsaa i Haven fandt Smedemøddingen. Skrænten mellem Huset og Gjevninge Kro kaldes endnu efter Stedet for Smedebakken. Det meste af Vænget har i min Tid været Eng og blev benyttet som Blegplads (deraf Navnet Bleghus), hvor meget Tøj, især fra Roskilde, blev bleget.

Mellem Fjellebro- og Stridsengene paa Aabjerggaardens Mark i Gjevninge (Matr. Nr. 13) er Stridskilden, som i sin Tid holdtes for hellig, hvorved Folk samledes St. Hans Aften, og hvori ofredes for Sygdomme, især Tandpine. Ved Kildens Udgravning o. 1846 fandtes da ogsaa en Del Smaamønter. Naar man som Barn spurgte om, hvor lille Broder eller Søster var kommet fra, svarede: „Fra Stridskilden“.

Gjevninge Kirke

laa før 1689 til Kornerupgaard; ligger nu til Lindholm. Den ligger tæt ved Aaen; der er kun ca. 40 Skridt mellem Kirkehegnet og Aaen, som bøjer sig ind mod Kirken (Kirkehulken).

Kirkens Alder kendes ikke. Som Dreng har jeg set en Inskription paa Taarnets Nordside; den er senere ble-

vet overkalket, men jeg har faaet den afdækket, og det viser sig da, at der med gotiske Bogstaver staar: ano dn. mdxiii = i det Herrens Aar 1514; det kan dog ikke være Kirkens Alder, men maaske Taarnets. At Kirken har oprindeligt haft Bjælkeloft, fremgaar af, at et af de opr. smaa tilmurede Vinduer i Sydmuren til Dels rager op over Hvælvingerne. Paa Grund af den fugtige Undergrund har Ydermurene vist Tegn til at vælte og er derfor afstivede med Piller.

Sakristiet er 1699 opført af Justitsraad Braëm af Lindholm, og her blev Daaben (Døbefonten) anbragt, den havde tidligere haft en daarlig Plads nede mellem Stolene nederst i Kirken. — Døbefonten var af Kampesten, men ved Kirkens Restauration 1806 blev den kasseret; Skolelærer Ryberg i Hersløv fik den og forærede den til Præsten Krogs Kone, som lod den nedgrave i Præstegaarden for at benytte den som Vandtrug til Ællingerne, og den findes endnu ved Hersløv Præstegaard. I Stedet for Stenfonten blev der lavet en riflet Træfont, der lignede en pyntet Huggeblok; den blev dog 1885 afløst af den nuværende, som er af Sandsten.

Før Restaurationen 1806 var Kirken indvendigt prydet med Billedskærerarbejde, Malerier o. lign., som blev solgt. Min Farfader købte en Del af det; saaledes den Dør, der sidder i Østgavlen af mit gamle Stuehus, og nogle gamle Malerier.

Den nye, nuværende Altertavle har Form af en Portal med en Nische, hvori var anbragt en Gibsfigur, som i højre fremrakte Haand holdt et Drikkebæger. Dette kunde Pastor Rasmussen ikke lide og slog derfor Haand og Bæger af Figuren. Denne maatte for en Del Aar siden vige Pladsen for et mat forgyldt Kors. — Over Sakristidøren hang Frederik VII's Portræt, som Præsten Salomon lod nedtage og ophænge i Skolen; men dette fornærmede Befolkningen meget. De tog Portrætet af deres kære Konge og bar det i Procession fra Skolen og hængte det op igen

paa sin forrige Plads i Kirken. Nu er det atter fjernet herfra og hænger i Sakristiet.

Midt i Kirkegulvet lidt ovenfor Korsgangen laa en lille kvadreret Gravsten med Indskrift over Murmester Anders Andersen, der havde givet 6 Rdl. for Ligstedet og blev begravet 1671. Ved Gulvets Omlægning borttoges og itusloges denne Sten. Længere op mod Koret ligger en større køn Ligsten over en Forpagterkone fra Lindholm, Dorthé Bredal, der var gift med Forpagter Knud Lerche og døde 1734, kun 34 Aar gl.

I Gravhvelvingen, som Braëm indrettede under Sakristiet, da han byggede dette i 1699, staar 12 Kister. Nedgangen til Gravhvelvingen er tilmuret; i 1879 fik jeg Tilladelse til at gennembryde den tilmurede Nedgang og undersøgte da Kælderens Indhold. Der fandtes da Kapellets Bygherre, Etatsraad Braëms Kiste; ligeledes to af hans Sønners Kister: Frederik Braëm, Søkadet, f. 1685, død 1703 af Smaakopper, og Peter Resen Braëm (1688—1709). Braëms sidste Kone, Anna Cathrine Verdelmann, ligger her tillige med Severin Wildschütz, med hvem hun senere blev gift, og som blev Ejer af Lindholm. Resten er Børnekister. 1830 blev Fru Hedemann begravet her, men ca. 1860 blev hendes Kiste flyttet ud paa Kirkegaarden. Lyset til Gravhvelvingen kommer fra to Lysaabninger, hvorigennem Sol og Regn har fri Adgang, og Kisterne har derfor taget nogen Skade.

Matr. Nr. 2 Skolen

blev oprettet 1742 af Københavns Magistrat. I Kirkebogen er vel antegnet, at Skoleholder Lyder Frichmann blev begravet 17., men han har næppe været autoriseret Skoleholder her. I Præsten Bruuns Indberetning af 1738 hedder det: „Ordentlig Skolehus findes ikke i nogen af disse Sogne (Herslöv-Gjevninge), som højt ønskes af Bønderne, som gerne vilde holde deres Børn i Skolen, om nogen var.“

Ved Udskiftningen bestemtes det, at der skulde udlægges en Jordlod i Stedet for Græsningsretten paa Byens

Fæled, og i 1792 blev den afpælet paa Gadeageren i Overværelse af 9 Magistratsbønder og Major Stokfleth. Loddens Størrelse blev 4 Tdr. og $7\frac{1}{2}$ Skp. Land. Loddens nordlige Skel dannes af det gamle Fællesdige mellem Byens Nørremark og Ravnehøjsmark, i Syd af en Levning af den gl. Roskilde—Holbæk Landevej.

Paa Kortet 1782 ses kun Stuehuset, som er meget kort og senere udvidet i Syd to Gange. Haven var oprindelig meget lille, blev i 1845 udvidet til det dobbelte, idet en Skrænt mod Eksercerpladsen blev indtaget; 1889 blev den udvidet mod Nord ved Magelæg med Nr. 55, og 1890 blev en lille Strimmel Gadejord langs Stuehusets Forside indgivet til Blomsterhave mod Afgivelse af lidt af Skolehaven Nord for Stuehuset. Indtægterne tilfaldt oprindelig Degnen i Hersløv, som ogsaa var Degn i Gjevninge, og de to første herboende Lærere kaldtes da Skoleholdere; først de efterfølgende fik Navnet Skolelærere.

Skoleholdere og Skolelærere i Gjevninge.

Johan Henrik Grønbæk var den første Skoleholder efter Skolens Oprettelse, og han var ved Skolen, til han døde 1794, 86 Aar gl. Hans Kone Inger døde 1789, 80 Aar gl. — Børn.

Johan Samuel Wieth blev dernæst Skoleholder, og 1812 tillige af Kaptain von Plessen paa Lindholm kaldet til Kirkesanger. Han var Søn af Provst Wieth i Sønderup ved Slagelse, gift med Ane Pedersdatter, som var født 1766 og Datter af Gmd. i Skibby Peder Sørensen. Wieth døde 13. Sept. 1831, 73 Aar gl., og hans Kone 1854, næsten 90 Aar gl. — Børn.

Andreas Schmidt, født i København 1806, gift 1) med Marie Lovise Bryndum, Datter af Provst Bryndum i Marvede, 2) med Marie Elisabeth Liebet, Datter af Murer Liebet paa Brægentved; Lærer i Gjevninge 1828, i Hersløv 1841, død paa St. Jørgensbjerg 1890. Hans Enke døde 1893, 82 Aar gl. — Børn.

Hans Jakob Jørgensen Hjorth, født 1819 i

Nylarsker paa Bornholm, Søn af Provst Hjort, der senere blev Præst i Aagerup ved Roskilde, og Rose Ernestine Dorochel; Lærer i Gjevninge 1841, gift 1851 med Vilhelmine Marie Demandt, Datter af Gmd. i Matr. Nr. 4 i Gjevninge Erik Demandt og Marie Elisabeth Ensen. Død 1880. — Børn.

Anders Jensen, født 1855, Søn af Gmd. i Maaløv Jens Pedersen og Margrethe Tomasdatter; Lærer i Gjevninge 1881, gift samme Aar med Inger Marie Tobiassen, Datter af Gmd. i Matr. Nr. 7 i Gjevninge, senere i Gjers-høj Niels Tobiassen og Karen Marie Jensen; død 1889. — Børn.

Lars Nielsen, født 1860, Søn af Smed i Baldersbrønd Niels Larsen og Mette Kirstine Haagensdatter; Lærer 1889, gift s. A. med Ane Dorthea Hansen, Datter af Gmd. i Vadsby Hans Jensen og Ane Sørens datter.

Fællesævne.

Indtil omtr. 1845 havde man Fællesævne for hele Gjevninge By; der maatte da vogtes paa Omgang ved Fjællebroen og Nybro, hvor der ikke maatte sættes Led. Jeg kan godt huske, at naar man skulde bruge Hestene og derfor indfange dem, maatte en Mand eller to ud paa Bymarken for at lede efter dem, medbringende en Havreløk, som man indbandt i Grimen for, naar man fandt dem, derved at lokke dem til sig; havde man faaet en af dem fat, fulgte de andre i Reglen med, dog vilde enkelte Heste ikke lade sig narre paa denne Maade, men maatte indfanges med Høvævl.

— Den sidste Gmd. i Gjevninge, som gjorde Hoveri til Lindholm, var Hans Madsen (Matr. Nr. 14). Hoveriet hævedes 1852 ved hans Kones Død.

Den gamle Kreaturvogter.

Søren Jensen var Søn af Gmd. i Trællerup paa Lindholm Gods Jens Nielsen (J. Smed) og Maren Olsdatter eller Jensdatter. Som Karl tjente Søren paa Lindholm og

blev gift med Maren Mortensdatter fra Karleby, hvis Forældres Hus de da fik, og han blev saa Tærskemand paa Lindholm. En Dag blev han fra Loen kaldt op til Chr. Ludvig von Plessen, som meddelte ham, at han nu skulde være Gaardmand i Trællerup. Han bad ynkeligt om at blive fri derfor, da han jo nu efter Omstændighederne havde det godt; men Plessen sagde, at der hjalp ingen Kjæremor, det var hans Vilje, at hans Bestemmelse skulde staa ved Magt, eller i modsat Fald skulde Søren sendes ind som Soldat. Af to Onder valgte han da det første. Plessen befalede da med det samme at spænde for en Vogn, køre til Karleby for at hente Sørens Kone, Børn og „sein Hab und Gut“ og bringe samme til Trællerup, hvor Søren Jensen 1783 da blev Gmd. i nuvær. Matr. Nr. 3. Jeg erindrer at have set ham som Kreaturvogter ved Fjællebroen paa den Tid, man havde Fællesævre for hver By. Han blev 96 Aar gl. Som en Mærkelighed kan jeg anføre, at jeg har kendt 7 Led af denne Familie.

Den engelske Lejr.

I den dansk-engelske Krig 1807 havde de Engelske Hovedlejr paa Matr. Nr. 2 paa Trællerup Mark. Kanoerne stod nedenfor, hvor Hersløv-Trællerup Vejene støder sammen ved Smedien mellem Aaen og Holmevejen. To smaa Kugler, som sidder paa min Chatolopsats, skal være derfra. (Meddelt af Smed gl. Hans Jensen, Lyndby, som var født i Trællerup og selv havde set Lejren. Han var Dattersøn af ovennævnte Søren Jensen.)

Tordenskjolds sidste Mand.

I Gjevninge siger man: „Den gaar lystig, sagde Tordenskjold, da han kun havde en Mand tilbage, og han græd, og han var fra Hersløv.“ Det har formodentlig været Kasper Bruun, som havde været Skibspræst hos Tordenskjold i 3 Aar, eller maaske Tordenskjolds Tjener Kold, som skal have boet i Major Langes Hus ved Kirken efter Tordenskjolds Død.

Thyre Boløxe.

I lille Ugleholm ses Hulvejen af den omtr. 1790 nedlagte gl. Holbæk—Roskilde Landevej. Nord for og op til denne, ca. 30 Skridt fra Søengen og ca. 100 Skridt Syd for nuværende Hovedlandevej, er en Hule, der siges at være den saakaldte Røverkule, som andre dog vil vide at have været lidt højere oppe i Skoven Syd for og ved nævnte Hulvej i den derværende store Grav. Her skulde altsaa den vidt berygtede Thyre Boløxe og hendes 12 Sønner have boet og drevet deres Erhverv ved Plyndring af Vejfarende; men disse Kuler er, i det mindste i deres nuværende store Omfang, vistnok til Dels fremkommet ved der at tage Fyld eller Vejmaterialier, maaske til Vejens Opfyldning.

Sagnet om Thyre Boløxe er udførligt gengivet i Thielles danske Folkesagn, og jeg skal hertil kun føje, hvad jeg har hørt og ved at fortælle derom: Paa Stejlepladsen, som ligger paa Hovmarken „Mølløvænget“s sydlige Ende, blev Røverne radbrækket, henrettet og stejlet. — En gammel Kone, Enke efter Gmd. Jens Jakobsen i Dammens Ordrup, og som var født 1777 i Uglestrup, har 1869 fortalt mig, at hun som Barn paa Tur til Lindenberg Kroen for at købe Brændevin tit har leget omkring Stejlestøtterne i Borrevejle. Engang traf hun der en sort Høne med 12 Kyllinger, og da hun nu kom hjem og fortalte sin Moder derom og spurgte, om hun maatte gaa ned i Skoven og fange Kyllingerne, svarede Moderen, at saadanne Kyllinger maatte hun ikke befatte sig med. — En 84-aarig Mand paa Kallundborg-Eggen har fortalt 1870, at hans Farfader tilfældigvis blev Øjenvidne til Røvernes Henrettelse i Borrevejle, da han som 12-aarig Dreng kom kørende derigennem med sin Fader. — Den Kakkelovn, som skal have opvarmet Thyres Bolig, blev ved Auktion efter hende købt til en Gaard i Uglestrup By (nu Matr. Nr. 6, udflyttet), og hvor den har været i flere Mænds Tid. Den bar Aars-tallet 1640 og var prydet med to gule Metalkugler, som jeg har erhvervet og ladet indhugge Bogstavet T (Thyre).

Disse Kugler sidder nu paa mit gl. Bornholmerur i min Dagligstue.

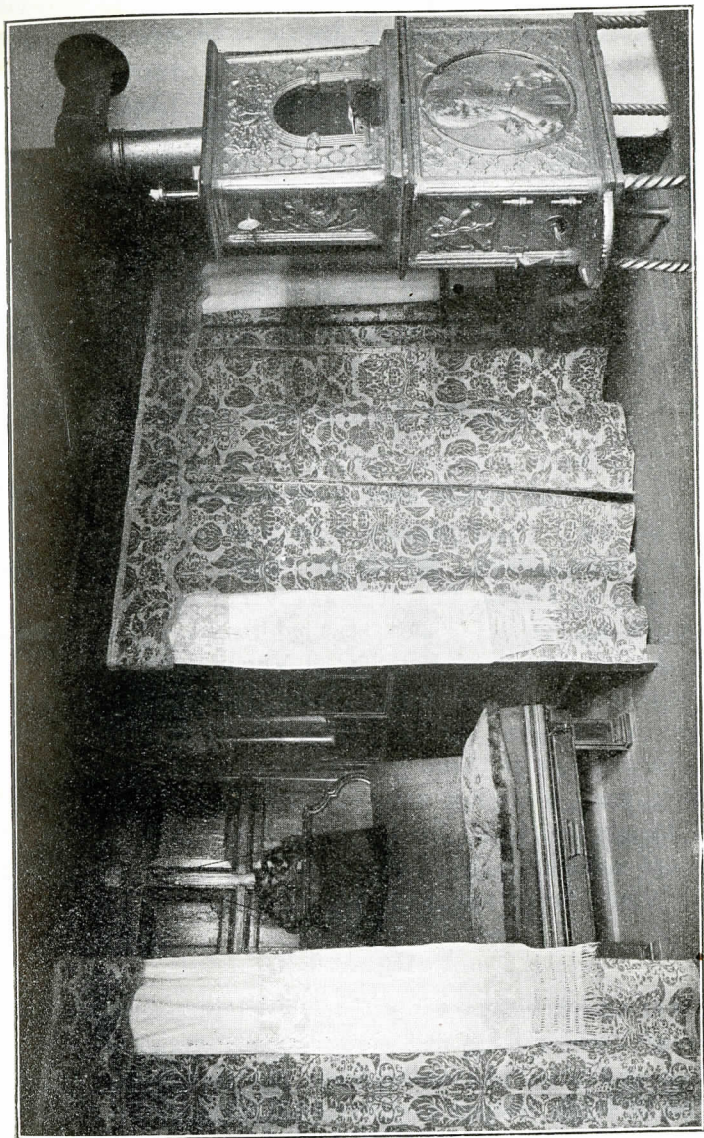
Min gode Ven Justitsraad Schiøtz (født paa Bognæsgd.) har gjort mig den Tjeneste at eftersøge Thyre i forskellige Retsprotokoller, hvori rigtignok var Lakuner, men intet kunnet finde om hende.

Skovfogeden narret.

Ved Hornsherredsvejen ligger Bleghuset, som har sit Navn efter Kristian Ludvig Jensen (Kristian Blegmand), der tidligere havde været Blegkarl, men ca. 1815 blev Skovfoged her. Tidligere var det kendt under Navnene Liungbyhuset (Lyndbyhuset), Litgotshuset, Borrevejlehuset, Skovhuset og Borrevejle Skovfogedhus, og her boede ca. 1735 Skovfogeden Lars Larsen Due. Der fortælles, at han som Skovfoged en Nat i Skoven blev overfaldet og overmandet af Skovtyve, der da stak en Stav gennem hans Frakkeærmer fra den ene Haand til den anden og satte ham en Knebel i Munden; denne Knebel var i begge Ender forsynet med Baand, der blev sammenbundet i Nakken. I denne Tilstand lod de ham saa gaa, og da han æfter megen Besvær ved at kandre sig igennem Skovens Krat naaede sit Hjem, bankede han, saa godt han kunde, paa; Konen, som ved at aabne Forstuedøren saa dette „Gespenster“ for sig, blev saa forskrækket, at hun smak Døren i, og Skovfogden maatte blive udenfor til Dag, da Konen saa først kunde se, hvem hun havde lukket ude. (Lars Due blev o. 1745 Gaardmand i Uglestrup.)

Snedkerhus.

Skovriderstedet Snedkerhus har ogsaa sin Historie. Her blev o. 1690 oprettet Snedkerkroen eller Kallundborgkroen, der dog nedlagdes o. 1800. Af Kromænd i denne Kro vil vi nævne Gottfried Frederik Stemmer, født i Sninge Mølle ved Skelskør, men af tyske Forældre. Han fæstede 1779 den faldefærdige Snedkerkro og skulde tillige have Tilsyn med Skoven. Han var lægekyndig, og ved

Interiør fra Musæet.

hans Død (1787) fik Skotte Kristen (i Skottehuset, Breintvedhuset) hans Lægebøger, hvorved Kristen blev klog Mand.

Krucifixet i Bistrup.

Kirkebyen Bistrup laa et Par Hundrede Alen Nord for Bistrup Slot. 1574 blev det paabudt at nedrive dens Kirke, hvis Krucifix 1402 græd Blod fra Aarets Begyndelse til Paaske, og mange Tusinde Mennesker drog derhen for at se det med Gysen og Forundring. (Behrmann siger: Det har vist kostet mange Spædkalve Livet for at vedligeholde Taarerne.)

Roskilde Domkirkes Spir.

Da Vilhelm Johannes Whitte havde solgt Avlingsgaarden i Gjevninge (Matr. Nr. 4) til Erik Demandt i 1841, kom de ind i Gl. Postgaard i Skomagergade i Roskilde for at drikke Lidkøb. Whitte var meget skælmisk, og han forlangte en Flaske Vin af Gæstgiver Petersen med den Bemærkning, at det gjaldt et Væddemaal, og at det vel nok maatte være med Betaling af Vinen, indtil man fik at se, hvem der havde tabt. Dette indvilligede Petersen straks i, men da han blev indbudt til at drikke med, maatte han spørge, hvad Væddemaallet gjaldt. „Jo“, siger Whitte saa, „Demandt siger, at det søndre Spir heroppe paa Domkirken falder først, og jeg holder paa, at det bliver det nordre.“ „Nej“, siger saa Petersen, „jeg vil sgu have Vinen betalt straks, da jeg vel nok ellers intet faar.“

Øgaard.

Øgaard, bestaaende af 7 Længer, store og smaa, laa i Bognæs Nordvest for den store Høj (Kongehøjen) mellem denne og Klinten paa en høj Pynt, hvor Spor deraf har været at se i min Tid; den afbrændte 1701, 21. Maj om Morgener. Kl. 4—5. Vejen til Bognæs gik i ældre Tid Øst om Kongehøjen. Gaarden blev derefter genopbygget Syd for

Bognæsgaard, Sydøst for Parken, saaledes at Vejen til Storskoven gik igennem Gaarden mellem Stuelængen i Syd og Udlængerne i Nord. I Maj Maaned 1783 afbrændte Gaarden igen. En Hulning, som ligger Øst for Parken og Vejen, der fører fra den alm. gennemløbende Vej til Bognæsgaarden, viser Stedet for Gaardens Mødding. Mellem 1820 og 30 saas endnu Bagerovnvns store glatte Arnesten omgivne med Lermasse, hvilket er undersøgt af Albanibrygger Schiøtz af Odense, der er født paa Bognæsgaard. Efter den sidste Brand var der ingen Gaard paa Bognæs før 1816, da Bognæsgaarden blev bygget paa sin nuværende Plads af Krigsraad Schiøtz, der havde Livsfæste derpaa. Den sidste Beboer af Øgaard var Hr. Jens Jakobsen, som døde 1783 i Degneboligens Hus i Hersløv.

Svenskerne paa Øgaard.

Der fortælles, at under Svenskekrigen 1658—59 vilde nogle fjendtlige Soldater bryde ind paa Gaarden, idet de forsøgte at krybe ind under Porten, som var aflukket, men her huggede Øgaardsmændene Hovederne af dem; men da han nu frygtede Svenskernes Hævn, gik han ud i Skoven og krøb ned i et stort hult Træ. Herfra kunde han ej selv hjælpe sig op igen og maatte dø af Sult. Man vidste ikke, hvor han var, og troede, at Fjenden havde gjort det af med ham; men en Tid efter, da det hule Træ blev fældet, fandt man deri et Skelet, paa hvis ene Finger sad en Guldring med Øgaardsmændens Navnetræk i. Hermed blev man klar over Mandens Endeligt.

Nebbe Slot.

(Da Ruinerne findes udførlig omtalt i denne Aarvog for 1912 af Th. B. Bang, skal her kun gives nogle Tilføjelser til det, som allerede er fremkommet. Udg.)

Nebbe Slots Ruiner ligger mellem Store Kattinge Sø og Isefjorden i det nordøstlige Hjørne af Lodden Matr. Nr. 5 af Kattinge. Grunden er endnu ikke undersøgt. En gammel Kone, som er født paa Gaarden, hvortil Slotsplad-

sen hører, har fortalt mig, at da hun som Pige kørte Harveder, sank Hestene et Sted i, hvorfor hun mente, at der var Kælderens under. I min Ungtid er paa det sydøstlige Hjørne af Sydbanken opgravet et Stykke Murværk af en Alens Højde. Foruden paa de tre nævnte Banker findes i Syd langs Søen to mindre Banker og Murbrokker endog helt inde paa Markloddet Matr. Nr. 6. Ved i 1896 at grave Frivandskanalen fandtes, omtrent hvor Betonbroen nu er, en Del svære, tilspidsede Egepæle, som foroven var brændt, et Dørsted af Egeplanker og nedstyrtede, til Dels sammenhængende Murpartier samt en hjerteformig Metalbrystnaal. Her har vel nok tidligere været en Pælebro. — En gammel Kone, født i Kattinge, har hørt fortælle, at ved en Krig mellem Nebbe og Lindholm (maaske Eskildsborg) blev et Slotsspir skudt ned og faldt ud i Søen, og at der blev sunget „Hr. Ebbe paa Nebbe med samt sine Svende har hverken at bide eller brænde.“

Dette Slot er ødelagt ved Ild, men hvornaar vides ikke; man ved, at det har været til efter Dronning Margretes Tid, og at det havde Lensmænd, altsaa ogsaa Gods til dets Underhold. — Nebbe Sti gaar fra Slotsruinen til Hersløv.

Comtesse Wedel Jarlsberg.

Kornerup Lille Møllested laa tidligere Syd for det nuværende og Aaen; det afbrændte 1868. Hos en tidligere Ejerinde af Møllen, Fru Holm, var en Comtesse Caroline, født Wedel Jarlsberg, fra Norge Pensionær. Hun havde tidligere boet hos Madam Hygild i Lindenberg Kro, som ogsaa var norsk. Hendes Underlemmer var i en sygelig Tilstand, saa hun hverken kunde gaa eller staa, men sad derfor altid, baade Dag og Nat, i en Kørestol, som hun selv kunde bevæge. Hun var noget lægekyndig, behandlede Lidende uden Betaling og var derhos godgørende. Efter at hun havde levet 23 Aar i Kornerup Mølle, døde hun 1853, næsten 70 Aar gl., og er begravet paa Kornerup Kirkegaard, hvor en stor Sandsten dækker hendes Grav.

Byen — som kan lugtes.

Kornerup er kendt for Brugen af sine svovlede Tørv; der siges derfor, at man kan lugte Byen, inden man kan se den.

Den store Poul.

I Kornerup, i et gammelt Hus, boede i min Tid den store, 74 à 75 " høje, for sin ualmindelig svære Knokkelbygning vidt bekendte Poul Kornerup (den store Poul, P. Hansen), som var Søn af Gmd. i Kornerup (Matr. Nr. 9), senere Hmd. i Kornerup Hans Hansen. I hans Stue kunde han ikke gaa fuldt oprejst, han havde derfor midt i Lergulvet gravet et $\frac{1}{2}$ Alen dybt Hul, hvori han gik ned, naar han vilde rette sig. Han havde været Hestgarder, og der fortælles mange Styrkescener om ham saavel fra den Tid som og senere. Han døde 1855 og efterlod sig stærktbyggede Børn.

Aabenbart Skrifte.

1755 anmeldte Møllersvend Jens Madsen af St. Kornerup sig til aabenbare Skriftemaal for begangen Leiermaal med Kælderpige Johanne Jakobsdatter i Gjevninge Kro; da han efter Aflæsning af Prædikestolen skulde træde ud for at knæle under Korset (i Kornerup Kirke), medens Forretningen varede, blev han staaende, og da Præsten bad ham nedknæle, svarede han, „udi Kongens Lov befaledes ham at staa og ikke sidde Skrifte“. Altsaa blev der ingen Forretning dengang, og Sagen blev andraget til Øvrigheden.

Helvigmagle.

Omkring ved 1760 brændte 9 Gaarde i Glim; de blev da udflyttede og lagt langs Ledreborg Alléen i en nøjagtig indbyrdes Afstand af 300 Alen; de byggedes alle nøjagtig ens. Denne By fik Navnet Helvigmagle efter Grevinden paa Ledreborg, Helvig Wind; i daglig Tale hedder den dog i Regelen Nyglim. Til denne By blev 1766 lagt den gamle Asserup By, der ganske vist kun bestod af to Gaarde og fik Matr. Nr. 9 og 10. De kaldes endnu Assers-

gaarde. Asserup By havde tidligere tilhørt Kongen, men kom senere under Ledreborg. Det fortælles, at der her boede en gammel rig Gaardmand Niels Larsen (død 1748), som havde udtalt, at Grev Holstein aldrig skulde blive Herre over hans Gaard; men da Greven vel allerede havde sikret sig, sagde han: „Om saa Niels Larsen hænger i Guldlænker, skal han dog blive min Bonde“, og det slog jo ogsaa til.

Karen Færgenielses.

For en Del Aar siden boede i Rye en vidtkendt, saakaldet klog Kone, Karen Færgenielses, som især kurerede for Skæver (Engelsk Syge), boldne Fingre (Ædder) etc. Hun læste over Patienterne og medgav dem Smørelse i 2 sammenhængende Muslingeskaller med et Baand om (en udmærket lufttæt Beholder), derefter viste hun sine Kunder ud i Enghaveskov, hvor der ved Sognevejens østre Side endnu staar et Bøgetræ, som mod Jorden har en Aabning lig en stor Hank, der er fremkommet ved, at en Sidegren er vokset ind i Stammen igen lidt oppe. Her maatte Karens Patienter med Skæver, Vantrevenhed hos Børn og lign. Sygdomme krybe eller, om det var Børn, puttes igennem. Den syges Navn blev derefter skaaret i Træet. Eventuelle Forbindingsklude blev efterladt paa Stedet, og Traade, som i Forvejen var ombundet Barnet, toges fra dette og bandtes om Træet, hvilket betød, at Sygdommen fra Barnet skulde overføres paa Træet. Folk holdt ikke af at komme Træet for nær, da man frygtede Smitten. Sidse i Store Karleby har overtaget Karens Praksis, dog læser hun ikke over Patienterne, og disse kryber ikke gennem Træet i Skoven. Præstemadam Stybe af Hyllinge kureredes af Karen Færgenielses.

Bønder slæber Sten.

Herremanden Kristian v. Arnstorff til Svanholm og Orebjerg var berygtet for grusom Behandling af sine Bønder og for sin Stenkørselsmani. De mange Stengærder paa Hovmarkerne og de mange Ledsten paa Godserne,

indhugget med hans Navnetræk C A, er Minder derom. Han blev meget fattig, men dog (1747) begravet i Roskilde Domkirke i Hahns Ligkapel, rigtignok i en simpel med Bai overtrukken Trækiste med Inskription paa en Blyplade.

Egholms Nedbrydning.

Den gamle Egholm Hovedbygning bestod af 2 Fløje i Grundmur med 4 Taarne og Spir; den blev nedbrudt 1765 af Fr. Chr. Rosenkrants. Om Aarsagen til Nedbrydningen fortælles der, at han som ung af sin Fader havde faaet en legemlig Revselse. Herover svor han, at naar han blev Ejer af Gaarden, skulde der ikke blive Sten paa Sten tilbage af Bygningen. I 1765 blev da Nedbrydningen paa-begyndt, men Murene var saa faste, at man ikke kunde faa dem nedbrudt, førend Rosenkrants fik Soldater ud for at fuldføre Ødelæggelsen. En Del af Munkestenene skal efter Sigende være anvendt paa Hyllinge Kirke. — Der var efter den Tid ingen Hovedbygning før den nuværende, som blev opført i mine Drengaar.

St. Olufs Kildemarked.

I „Skaaret“ ved Skulleløv holdtes i min Ungtid hver St. Hansdag St. Olufs Kildemarked. Det er nu hævet, men Offerblokken staar der endnu.

Selsø.

I et Kammer paa Selsø Hovedbygning staar en gammel Himmelseng med Madras, hvorpaa saavel som paa Gulvet er Blodpletter. Disse Pletter skal være fra et Mord paa en Herre, begaaet af dennes egen Frue. Efter at hun i Sengen havde dræbt Manden, slæbte hun ham hen til Vinduet og kastede ham derigennem ud i Borggraven. I et Værelse ved Siden af Kammeret hænger Portrættet af en smuk Dame, der skulde forestille Mordersken. Det hele er naturligvis Fabel, da vi ellers maatte vide noget om det; Hovedbygningen er jo opført ved 1730.

I Borggaardens Portbygning bag østre Portfløj er Ned-

gangen til Gaardens saakaldte Hundehul. Selsø siges at have ligget Syd for Kirken, hvor Grundsten er fundne i Syd paa Kirkegaarden og ved den i min Tid derved værende Gennemskæring for Selsøvejen. Det Jordstykke, som ligger mellem Selsø Kirke og Ladegaarden, kaldes endnu for Gammelgaards Have.

Præsten i Skibby.

Præsten Storch gav hvert Aar i Skibby Kro Bønderne en Skænk for den ham leverede Tiende. Denne Skænk bestod i godt Øl, som blev brygget i Præstegaarden, og som bragtes over i Kroen i to Beholdere; den ene til „de frie Bønder“, Universitetsbønderne, som sædvanlig kaldtes „De store Skibbyer“, og den anden til Fæstebønderne under Krabbesholms Gods, der endnu kaldtes Egholmbønder, fordi de tidligere havde tilhørt Egholm Herskab. Man skulde nu tro, at dette Øl kunde været drukket i Fællesskab af alle Byens Bønder, men dette lod sig ikke gøre, da de store Skibbyer følte sig for ophøjede til at drikke sammen med Fæstebønder; de sad derfor ved hver sit Bord og drak af hver sin Kande.

St. Lauses Kildemarked. — Gale Kristoffer.

St. Lauses Kilde (i Gjershøj) ligger paa min Morfader Niels Olsens Lod Øst for Kirken ved Stranden. Den har været anset for hellig, og der blev da, saavidt jeg husker, Dagen til St. Hans Aften holdt Kildemarked. I Kirkestrædet stod der Telte, Mjød blev drukket hos min Morfader inde i Vissesgaard, og Kirken var aaben for Kildefolket, der kunde gaa derind og ofre i den gamle jærnbundne Blok. Endnu i min Tid, længe efter at Markedet er ophævet, har enkelte enhver St. Hans Dag eller Aften rejst til Gjershøj, drukket af Kilden og nedlagt deres Offer i Blokken. Kilden var i mine Drengenaar omgivet af et Kildeværk med Toptag som paa Saaby Kirketaarn, men nu er alt væk. I Kirkegaardens Østhegn har været en stor Laage til Gennemgang for Kildefolket over Kirkegaarden

mellem Kilden og Markedspladsen. Dette Marked blev nedlagt, fortælles der, fordi Gmd. i Lyndby Kristoffer Larsen, kaldet den gale Kristoffer, paa Hjemvejen fra Markedet viste Trods overfor Kongen, engang denne kom kørende fra Jægerspris. Da Kongens Forrider nemlig naaede Kristoffer, befalede de ham straks at holde ind til Side, mens Kongen kom forbi; men det vilde han ikke, hvorover han blev truet med at blive nedskudt paa Stedet. Kristoffer stod af Vognen, blottede straks sit Bryst og raabte: „Her kan I skyde, hvis I har Lyst.“ Da det forefaldne blev berettet til Kongen, sagde denne: „Manden maa jo være gal.“ I en gl. Almanak staar anført, at Kildemarkedet i Gjershøj er ulovligt.

At Tilnavnet gal passer paa Kristoffer, ses af, at da han havde været i København med Fourage, bandt han paa Hjemvejen udenfor Frederiksberg Læstræet paa tværs af Vognen og kørte i en susende Fart ud ad Vejen. Ved den Kørende, han mødte!

Før Syndfloden.

I Gjershøj fables om, at Kirken har staaet Syndfloden over og derfor er kalket rød.

Ourøpiggen.

Paa Ourø gaar endog ældre Folk af begge Køn barbenede om Sommeren — det er vel derfor, at man kalder Storcken en Ourøpige.

Hoveri paa Ryegaard.

Da Gmd. unge Peder Jensen af Torkildstrup og Postfører Jakob Abraham af Jensløv engang traf sammen, sagde denne: „Ja, Peer, nu er det ikke som dengang vi gik til Hove paa Ryegaard — der kunde de faa en halt Stodder til at løbe, nu kan de knapt faa en Dreng til at gaa.“

Et Goldbryllup.

I min Ungtid var her i Gjevninge 14 hele Gaarde paa 6 à 7 Tdr. Hartkorn, og Beboerne af disse sluttede sig

sammen med nogle af Husfolkene til Samlav ved Barsel, Bryllup og Begravelse; der skete saa Indbydelse til Familierne ved Bedemænd eller Bedekoner, og paa den ansatte Dag blev saa fra hvert Sted efter gammel Skik og Brug baaret nymalket Mælk, Fløde og Smør til Feststedet. Men da Gmd. Lars Kjældsens fik sin ældste Datter Grete gift med Tobias Johansen (Smedesvend hos min Fader), fulgte han ikke den gamle Skik med at indbyde, men indbød kun nærmeste Familie og Venner. Dette fornærmede det sædvanlige Samlagsfolk i den Grad, at de blev enige om at danne sig et Goldbryllup. Dette kom til at staa hos Gmd. Vallentin Jensen i Matr. Nr. 8 i Gjevninge, og der blev saa fra hvert Sted baaret de sædvanlige Fødemidler til Beværtningen. Da nu det egentlige Brudefølge efter Vielsen i Kirken kom kørende forbi Vallentins Sted, havde Goldbryllupsfolket med Musik (Kristen Væver) stillet sig udenfor Porten for derved at vise Familien Kjældsens deres Haan, og de holdt da Bryllup i Gaarden i to Dage; men for nu ej at staa tilbage herfor, skød Kjældsens en Dag over og indbød sine Gæster til Bispisning paa Trediedagen, og dermed endte denne Højtid.

Kvindegildes.

Naar en Gaardkone havde født et Barn, blev de andre Gaardkoner nogle Dage derefter indbudt til Kvindegildes, og naar Konerne var færdige dermed, kom undertiden nogle af Mændene og sluttede Kvindegildeset med Kortspil og nogen Beværtning. Det maa have været ubehageligt for den stakkels Barselkvinde at ligge i samme Stue, thi dengang havde man jo paa Landet ikke særskilt Sovekammer, men dette og Dagligstuen var et og samme Værelse.
